

مقایسه تطبیقی توریسم در مناطق آزاد چابهار و دبی

محمود بلوچی، علی اکبر محمدی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم دانشگاه سیستان و بلوچستان

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم دانشگاه سیستان و بلوچستان

bmahmood_61@yahoo.com

چکیده

مناطق آزاد کشور ما بعنوان مناطق جذب گردشگران خارجی داخلی می تواند مورد توجه جدی قرار گرفته و براساس نیاز، ساختارهای تازه ای در آنها فراهم گردد. هم اکنون در بسیاری از این مناطق امکانات و نیازهای اولیه مربوط به گردشگری فراهم شده است اما همه آنها، چیزی نیست که با تکیه بر آن بتوان به جذب گردشگران خارجی امیدوار بود و بالطبع در این زمینه باید توانایی ها، امکانات و تسهیلات خود را بسیار بالاتر از آنچه که امروز هست افزایش دهیم. چابهار با بهره گیری از مزیت مناطق ساحلی در زمینه حمل و نقل مستقیم و غیر مستقیم و به لحاظ قرار گرفتن در مسیر کشتی رانی بین المللی و با دارا بودن سواحل عمیق و امکانات بالقوه برای تبدیل شدن به یک مرکز توریستی و تجاری، منطقه ای واجد امتیازات ویژه ای است. در این مقاله به بررسی تطبیقی عوامل مؤثر در جذب گردشگران داخلی و خارجی در منطقه آزاد چابهار و منطقه آزاد جبل علی پرداخته شده است. روش بررسی توصیفی تحلیلی می باشد، که اطلاعات و داده های مورد نیاز از طریق اسنادی و میدانی بدست آمده است. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که جذب گردشگر در مناطق آزاد به عواملی از قبیل کیفیت، امنیت، تبلیغات و بازار یابی، استفاده از شیوه های مدرن، ایجاد امکانات رفاهی پزشکی، ایجاد شکل های مختلف گردشگری مطابق با سلیقه گردشگران و... وابسته است، که این عوامل در منطقه آزاد جبل علی به خوبی وجود داشته و نقش مهمی در جذب گردشگران از نقاط مختلف جهان داشته است. در حالی که تقریباً هیچ یک از این عوامل در منطقه آزاد چابهار یا وجود نداشته است و یا در پایین ترین حد خود می باشد، و در ادامه راهکارهایی در جهت جذب توریسم در منطقه آزاد چابهار ارائه گردیده است تا این منطقه بتواند در توسعه منطقه ای و ملی نقش خود را به خوبی ایفا نماید.

واژگان کلیدی: مناطق آزاد، منطقه آزاد جبل علی، توسعه توریسم

مقدمه :

مناطق آزاد یکی از مقاصد مهم گردشگری می باشد و باید بستر سازی مناسب برای جذب گردشگر فراهم گردد. در بیشتر مواقع گردشگری به عنوان وسیله ای برای توسعه اقتصادی در مناطق مرزی و دیگر مکان های حاشیه ای مد نظر بوده است (Husband, W. 1981). این مناطق را نباید صرفاً به عنوان مبادی ورود کالا محسوب کرد چرا که این مناطق با امکانات و تسهیلاتی که دارند، با یک مدیریت صحیح می توانند در زمینه گسترش جذب گردشگر مؤثر باشند. مناطق آزاد ایران به ویژه کیش، قشم و چابهار در حال حاضر می توانند به منظور تحقق اهداف اقتصادی، آنچنان که در قانون مناطق آزاد و هم چنین در برنامه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور آمده است، به صنعت توریسم و جذب گردشگر اهتمام ویژه ای داشته باشند. هر یک از این مناطق دارای ویژگیهای منحصر به فردی هستند که برای تحقق اهداف در این زمینه کاملاً مناسب است. ایران اکنون حدود ۷ صدم تا ۹ صدم از بازار گردشگری را به خود اختصاص داده است که این رقم در برنامه ریزی که برای سال

۱۴۰۴ شده حدود ۲ درصد در نظر گرفته شده است که باید رقم گردشگران ورودی به ایران ۲۰ میلیون نفر باشد تا به اهداف مورد نظر رسید که این امر بدون برنامه ریزی دقیق و سرمایه گذاری در زیر ساختهای مرتبط با گردشگری قابل دسترسی نخواهد بود. (کرمی، ۱۳۸۷: ۳) که یکی از مکانهایی که می تواند در این زمینه مورد توجه قرار گیرد منطقه آزاد چابهار است و با توجه به موقعیت و شرایط یکسان دبی با الگو برداری صحیح می توان کارهای موفق آنها را به اجرا گذاشت. همچنین گردشگری در مناطق مرزی به دلیل وجود برخی از بکر ترین مناظر طبیعی و خلق تصاویر اسطوره ای جذاب برای گردشگران توسعه می یابد (Butler, 1996) و مناطق آزاد از محبوبیت زیادی در بین گردشگران برخوردارند زیرا آنها می توانند از مزایای حاصل در یک کشور بیگانه بدون هرگونه اجبار در رعایت مقررات رسمی بهره ببرند. (Timothy, 1996)

پیشینه تحقیق:

در زمینه توریسم در جهان و کشور کارهای متعددی انجام گرفته است. آقاسی زاده ۱۳۸۷ در پایان نامه دوره کارشناسی ارشد خود به بررسی نقش منطقه آزاد چابهار بر توریسم منطقه ای پرداخته است و نشان داده که منطقه آزاد چابهار نقش مثبتی در توریسم داشته است. ابراهیم زاده و همکاران (۱۳۸۸) به تحلیل و بررسی عوامل موثر بر گردشگری منطقه ساحلی چابهار با استفاده از مدل SWot پرداخته است. ابراهیم زاده و همکاران (۱۳۹۰) با استفاده از مدل رگرسیون و آزمون T-test تاثیر منطقه ی آزاد چابهار بر توسعه گردشگری و حوزه نفوذ آن را بررسی کرده است. فرزین و همکاران (۱۳۹۰) عوامل موثر بر مزیت رقابتی مقصد های گردشگری در چابهار را در مقایسه با دیگر مناطق همسایه تحلیل نموده است.

دیدگاههای نظری و کارکردهای گردشگری مناطق آزاد

در شروع قرن بیست و یکم گردشگری به یکی از پردرآمد ترین فعالیت ها در دنیا تبدیل شده است. بر اساس یک پیش بینی انجام شده توسط سازمان جهانی جهانگردی در سال ۲۰۲۰ حدود یک میلیارد و شصت میلیون نفر به گردشگری خواهند پرداخت و درآمدهای ناشی از گردشگری بین المللی در این سال به یک و نیم تریلیون دلار خواهد رسید (www.unwto.org). گردشگری به کشورهای در حال توسعه در حل مشکلاتی نظیر بیکاری و فقر با تحرک بخشی به پتانسیل های این کشورها کمک خواهند کرد. این در حالی است که گردشگری فعالیتی پاک است که به طبیعت ضرری نمی رساند و در حفظ طبیعت نیز برای نسل های آینده کمک می کند (holjevac, 2003: 2).

در واقع گردشگری آمیزه ای از فعالیت های مختلف است که به صورت زنجیره ای در جهت خدمات رسانی به گردشگران انجام می گیرد. بنابر این گردشگری شامل تمامی پدیده ها و روابط حاصل از تعامل گردشگران، عرضه کنندگان و فروشندگان محصولات گردشگری، دولت ها و جوامع میزبان، در فرآیند جذب و پذیرایی از گردشگران می باشد (mcintosh, 1995: 9). در واقع گردشگری به عنوان فعالیتی که در دنیای امروزی توان اثرگذاری بر فرآیند توسعه متوازن و خرد ورزانه را در تمامی دنیا به نمایش گذارده، مورد توجه طیف وسیعی از سیاست گذاران و برنامه ریزان نظام های سیاسی و مدیریت اجرایی در تمامی کشورها دنیا قرار گرفته است. (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۸۶: ۲۶۷). لوپس ترنر گردشگری را امید بخش ترین و پیچیده ترین فعالیتی می داند که که جهان سوم با آن روبه روست و معتقد است گردشگری بیشترین قابلیت را برای جانشینی دیگر فعالیت های درآمد زا در این کشور دارد (لی، ۱۳۷۸: ۱). بدین جهت شناخت گردشگری و آثار آن می تواند برای بهره برداری بهتر از این منابع گسترده ی طبیعی و تاریخی است، کمک شایانی نمود. به طور کلی شاید بتوان اهداف ایجاد مناطق آزاد را این گونه بیان کرد که؛ پس از عدم توفیق نسبی استراتژی های توسعه مبتنی بر جایگزینی واردات، بسیاری از کشورهای در حال توسعه، استراتژی مبتنی بر صادرات را تعقیب نمودند به دنبال آت ارزانی و نازاد نیروی کار در کشورهای در حال توسعه و بالا بودن سطح دستمزدها در کشورهای صنعتی باعث گردید تا کشورهای خارجی گرایش یابند که فعالیت های

تولیدی کاربر خود را به کشورهای در حال توسعه انتقال دهند و این کشورها نیز جهت کاهش مشکل بیکاری در کشورهايشان از این امر استقبال نمایند، در عین حال افزایش محدودیت های تجاری نیز باعث گردیده تا شرکت های چن ملیتی جهت حفظ و گسترش بازارهای خود به سرمایه گذاری در این مناطق بپردازند. کسب درآمدهای ارزی، انتقال تکنولوژی و ایجاد ارتباطات پیش رو در برخی موارد در تاسیس مناطق پردازش صادرات، توسعه یک منطقه ی خاص بیش از ایجاد اشتغال و کسب درآمدهای ارزی مورد توجه قرار گرفت، بالاخره وجود زیربناهای لازم در این مناطق، معافیت های گمرکی موجود و مشوق های مالی و عدم وجود بوروکراسی در آنها از دیگر عوامل ایجاد مناطق بوده است (رفعیتی، ۱۳۶۹: ۴-۶).

عنوانین و تعاریف مناطق آزاد

الف: عناوین

امروزه، عناوین متعددی برای اشاره به مناطقی از کشورهای جهان که برای توسعه سریعتر بازرگانی و صنعتی راه اندازی می شوند به کار برده می شود. این مناطق با عناوین گوناگون از لحاظ ماهیت، شکل، اهداف و عملکرد با یکدیگر تفاوت هایی دارند، که نمونه هایی از این عناوین را فهرست می کنیم. منطقه آزاد، منطقه آزاد تجاری، منطقه آزاد تجاری - صنعتی، منطقه پردازش صادرات، منطقه ویژه اقتصادی، منطقه آزاد واردات، منطقه آزاد صادرات، منطقه تجارت خارجی، منطقه صادرات ساز، منطقه آزاد تولید، منطقه آزاد از حقوق گمرکی، منطقه توسعه سرمایه گذاری (دانشیار، ۱۳۷۸: ۳۲)

ب: تعاریف

طبق تعریفی که در کنوانسیون کیوتو ارایه شده است، منطقه آزاد بخشی از سرزمین یک کشور است که کالای عرضه شده در آن خارج از محدوده قوانین آن کشور به شمار می آید و کنترل متداول بر ورود و خروج کالاها اعمال نمی گردد و طبق تعریف بانک جهانی « منطقه آزاد تجاری قلمرو معینی از یک کشور است که غالباً در داخل یا نزدیک یک بندر واقع شده است و در آن تجارت آزاد با سایر نقاط جهان مجاز شناخته می شود. کالاها را می توان بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی از این منطقه خارج یا به آن وارد نمود و یا برای مدتی در انبار ذخیره و در صورت لازم بسته بندی مجدد کرد. (دفتر بررسیهای اقتصادی پژوهشکده مجلس، ۱۳۷۷)

اهداف کشورها از ایجاد مناطق آزاد

- جذب سرمایه های خارجی
- توسعه توریسم
- انتقال تکنولوژی
- توسعه صادرات
- ایجاد اشتغال (رفعیتی، ۱۳۶۸: ۱۵)

مناطق آزاد ایران

در جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۶۸ جزیره کیش و قشم و بندر چابهار در کناره دریای عمان به عنوان «مناطق آزاد تجاری - صنعتی» برگزیده شدند تا با استفاده از تسهیلات اداری و گمرکی به پایگاهی برای گسترش صادرات غیر نفتی تبدیل شوند. نزدیکترین نواحی پردازش صادرات کشوری آسیایی به بندر چابهار عبارتند از: «چیتا گنگ» در بنگلادش، «کاندالو سانتا

کروز» درهند، «کراچی» در پاکستان، «جبل علی» در دبی. آمار و اطلاعات موجود درباره مناطق آزاد تجاری- صنعتی کشور حاکی از این واقعیت است که این مناطق در مقایسه با مناطق پردازش صادرات کشورهایی نظیر چین، کره جنوبی، امارات متحده دستیابی به اهداف تعیین شده موفق نبوده‌اند. (شاگری و همکاران، ۱۳۸۵: ۹۷)

معرفی منطقه آزاد چابهار

اندیشه ایجاد منطقه آزاد چابهار برای نخستین بار توسط دفتر برنامه ریزی برنامه و بودجه در چهار چوب نظری توسعه استان در سال ۱۳۶۳ مطرح و بطور مشخص در مطالعات توسعه محور شرق مصوب ۱۳۶۴ هیات دولت در راستای تلقی بخش بازرگانی به عنوان محور توسعه استان مورد توجه قرار گرفت. و تمامی مطالعات راهبردی مفصل آن به مصوبه هیات وزیران در اردیبهشت ماه سال ۱۳۷۰ انجامید که مقرر شد بنابر پیشنهاد شورای عالی شهرسازی و معماری و به استناد تبصره ۱۹ قانون برنامه اول توسعه (۷۲-۶۸)، منطقه واقع در اراضی خلیج چابهار به مساحت چهارده هکتار به عنوان منطقه آزاد تجاری- صنعتی چابهار تعیین شود. سرانجام این منطقه آزاد در سال ۱۳۷۱ افتتاح و شروع به کار نمود، که در سال ۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی به آن مهر تایید زد. موقعیت جغرافیایی و استراتژیک چابهار، دسترسی مستقیم به آبهای آزاد دریای عمان و اقیانوس هند، پل عبور به آسیا و کشورهای عضو اکو، دروازه اصلی تجارت با آسیای مرکزی، قرارگرفتن در مسیر تجاری بین خاورمیانه و آفریقا و مطرح بودن به عنوان حلقه واسطه ای در کریدر شمال - جنوب به دلیل دسترسی مستقیم به راههای ارتباطی بین المللی و داخلی شرق و غرب نشان دهنده مزیت ترانزیتی این بندر در برنامه ریزیهای توسعه مناطق آزاد است. همچنین وجود دو اسکله شهید بهشتی و شهید کلانتری که شرایط پذیرش، تخلیه و بارگیری کشتی‌ها با تناژ بالا را دارند، بهرمندی از منابع غنی و دسترسی آسان به انرژی ارزان، فردگاه، شبکه جاده ای سراسری برای ارتباط با پاکستان، افغانستان و کشورهای آسیای مرکزی، بهره مندی از نیروی کار ارزان و تخصصی، سیستم های ارتباطی و الکترونیکی، جاذبه های توریستی و شرایط مناسب سرمایه گذاری برای نیازهای واردات و تسهیلات صادرات از ایران و نظایر آن، توان و پتانسیل داخلی بندر چابهار را به عنوان یک منطقه آزاد در ایفای نقش خود در راستای فرآیند توسعه اقتصادی کشور نشان می دهد.

معرفی منطقه آزاد جبل علی:

این امیر نشین از دیگر امارت های امارات جدا و متمایز است، زیرا نفت تنها ۶٪ از تولید ناخالص داخلی آن را تشکیل می دهد و اکثر درآمد امارت دویی از منطقه آزاد جبل علی، فروش ملک به اتباع خارجی در مناطق آزاد، اعطای اقامت، صدور مجدد کالا، ترانزیت مسافرو کالا، و همچنین قسمت بزرگی از گردشگری و دیگر خدمات مالی و تجاری تشکیل می گردد. گردشگری دویی مبتنی بر خرید است. گرچه جذابیت های مدرن و بعضا تاریخی دارد منطقه آزاد جبل علی در سال ۱۹۷۰ ساخته شد (آقاسی زاده، ۱۳۸۷: ۳۷). و در ۱۵ ژانویه ۲۰۰۳ این منطقه تجاری جدید با وضع قوانین بسیار مناسب تجاری، خود را به عنوان یکی از بهترین مناطق تجاری آزاد جهان نمایان کرد (<http://www.jafza.ir/fa/marketing.htm>).

بررسی تطبیقی کارکردهای گردشگری مناطق آزاد چابهار و دبی

از آنجایی که تجربه ی مناطق آزاد جهان، نتایج همراه با موفقیت و شکست را به دنبال داشته، ضروری است تا با بررسی مواردی از آن، از تجربه ی آنها استفاده گردد، در این صورت است که می توان با مشخص کردن عوامل تعیین کنندهی عملکرد مناطق، زمینه ها و پیش شرط های لازم برای برنامه ریزی و سیاست گذاری یک منطقه ی آزاد را با توجه به قیود خاص هر کشور، شناسایی و توصیه کرد. (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۰) بررسی کارکردی و مقایسه ی کلی مناطق آزاد دویی با منطقه آزاد چابهار با آیتم هایی چون؛ اهداف و خط مشی ها کلی منطقه، عملکرد اقتصادی، گردشگری و زیرساخت های

مربوط به آن و چگونگی جذب گردشگر، بیانگر آن است که اهداف امارات از ایجاد مناطق آزاد جذب سرمایه گذاری خارجی، کاهش وابستگی به منابع نفتی، توسعه ی منطقه ای و جذب گردشگر بوده است. (فدایی، ۱۳۸۷: ۲۰) که به دنبال آن، منطقه ی آزاد دویی به عنوان اولین منطقه ی آزاد خاورمیانه با هدف قرار دادن بازار ۱/۵ میلیارد نفری کشورهای آسیای میانه، کشورهای خلیج فارس و شمال آفریقا شکل گرفته است. منازق آزاد ایران از نظر گردشگری و زیرساخت های مربوط به آن، از رقبای همسایه ی خود بسیار ضعیفتر عمل کرده اند، به طوری که منطقه آزاد دویی فقط در سال ۲۰۰۸ حدود ۱۰ میلیون گردشگر را به خود جذب کرده است (ابراهیم زاده، ۱۳۹۰: ۱۲). در مقابل منطقه ی آزاد سه گانه ایران (کیش، قشم، چابهار) در طی این سالها فقط حدود ۳۱/۴۵ میلیون نفر گردشگر داخلی و خارجی بازدید کرده اند که از این تعداد فقط نزدیک به یک میلیون نفر از گردشگران خارجی بوده اند. طبق آمارهای منتشره از سوی دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد ایران در این سال ها چابهار با ۱۳ درصد در رتبه پایین تری نسبت به کیش و قشم قرار گرفته است (دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری ایران، ۱۳۸۶)

عوامل موثر گردشگری و مقایسه این عوامل در منطقه آزاد چابهار و جبل علی

۱. عوامل زیر ساختی:

ساختارهای زیربنایی صنعت گردشگری از جمله فرودگاه ها، بنادر، پایانه های حمل و نقل جاده ای، شبکه های ارتباطی و ... می باشند که نقش بنیادین در توسعه گردشگری دارد بهبود. زیرساخت هایی همچون حمل و نقل و محلهای اقامتی و مسایل سیاسی و امنیتی و فرهنگی از جمله اساسی ترین عوامل ورود گردشگر می باشد (نویخت، ۱۳۸۷: ۳۱). کارایی و آسایش و ایمنی سیستم حمل و نقل از عوامل تاثیر گذار در صنعت گردشگری می باشد. رفع، کمبودهای ناشی از حمل و نقل و تاسیسات اقامتی و پذیرایی در منطقه و آموزش نیروی انسانی در این بخش و تسهیلات مورد نیاز گردشگران در بخش گمرک و مسایل بیمه ای، بانکی و دفاتر خدمات مسافرتی و هوایی می تواند برای رسیدن به جایگاه مطلوب جذب گردشگر مؤثر باشند. (میرواسع، ۱۳۸۸: ۲)

در این قسمت فقط فرودگاههای دو منطقه را مقایسه می کنیم

فرودگاه بین‌المللی دویی: فرودگاه اصلی شهر دویی، بزرگ‌ترین شهر کشور امارات متحده عربی می‌باشد. این فرودگاه مرکز هوایی اصلی خاورمیانه است و دارای ۳ ترمینال است. در سال ۲۰۱۰ به طور متوسط هفته‌ای ۶,۰۰۰ پرواز توسط ۱۳۰ شرکت هواپیمایی به ۲۲۰ مقصد از این فرودگاه انجام شده‌است. این فرودگاه سیزدهمین فرودگاه پررفت‌وآمد جهان و چهارمین فرودگاه تجاری پررفت‌وآمد جهان می‌باشد به طوری که در سال ۲۰۰۹ موفق به جابجایی ۴۰ میلیون نفر گشته‌است. ترمینال ۳ این فرودگاه دارای مرکز خرید بزرگی می‌باشد که توانسته عنوان سومین مرکز خرید معتبر جهان را کسب کند. ([wikipedia.org/](http://www.wikipedia.org/)) این فرودگاه برنامه ریزی کرده است که در سال ۲۰۲۰ میلادی، ۹۸ میلیون نفر مسافر را جا به جا می کند. هم اکنون فرودگاه بین المللی دبی بزرگترین فرودگاه خاورمیانه از نظر تعداد پرواز است که در سال ۲۰۱۵ از این نظر در جایگاه چند فرودگاه برتر جهان قرار خواهد گرفت. (<http://www.asriran.com/fa/news/164569>)

فرودگاه چابهار: فرودگاه کوچکی است که در فاصله ۳۰ کیلومتری شهر چابهار که وابسته به ارتش جمهوری اسلامی ایران می باشد و با توجه به تاسیس منطقه آزاد چابهار از رونق خوبی برخوردار می باشد و بدلیل کوچکی جابگوی منطقه نمی باشد.

۲. مسائل فرهنگی، قانونی و سازمانی موثر در جذب گردشگر:

گردشگری ارتباط مستقیم با مسایل انسانی دارد و افراد محور اصلی این مقوله محسوب می شوند و توجه به این نکته که گردشگری برای فرد گردشگر عوا ید مادی در بر نداشته و اشخاص جهت تقویت روحیه، استراحت و تفریح اقدام به گردشگری

می نمایند، بنابراین توجه به سهولت دسترسی به امکانات توسط افرادی که از کشورهای مختلف با فرهنگ‌ها و قوانین متفاوت وارد کشور مقصد می‌شوند و با تفاوت‌ها و گاهی تناقضاتی روبرو می‌شوند حائز اهمیت بوده و در جهت جلب گردشگر و برداشتن موانع فرهنگی قانونی و سازمانی از سر راه گردشگر بسیار حائز اهمیت است (نوبخت، ۱۳۸۷: ۵۲). فراهم شدن امکانات و تسهیلات سهل و آسان در زمینه ورود و خروج گردشگران خارجی نیز در جذب گردشگر خارجی موثر می‌باشد لذا باید ترتیبی اتخاذ گردد ایجاد تسهیلات در منطقه آزاد کیش، قشم و چابهار برای صدور ویزای گردشگران از تسهیلات ایجاد شده برای گردشگران می‌باشد (همان منبع، ۱۰۱) در این زمینه در دبی برای بسیاری از کشورهای دنیا نیازی به روادید ندارد و در فرودگاه برای مسافران ویزا صادر می‌گردد در صورتی که در ایران این امکان برای کشورهای معدودی وجود دارد. در خصوص معرفی جاذبه‌های گردشگری چابهار و بکارگیری شیوه‌های موثر تبلیغات، سرمایه‌گذاری قابل توجهی صورت پذیرفته است. فقدان محسوس بروشور، کتاب، اسلاید و نوارهای صوتی و تصویری دقیق، علمی و زیبا در معرفی این منطقه چه به زبان فارسی و چه به زبان انگلیسی از نقاط ضعف گردشگری کشور خصوصاً برای منطقه مذکور می‌باشد.

۳. فراهم کردن خدمات اطلاع‌رسانی برای جهانگردان:

فراهم کردن خدمات اطلاع‌رسانی برای جهانگردان که اطلاعاتی در زمینه فرهنگ، تاریخ، جغرافیای عمومی منطقه، جاذبه‌ها، امکانات و خدمات (هزینه آنها) موجود، و برنامه زمانی حمل و نقل و موقعیت فروشگاه‌ها، امکانات پزشکی، کنسولگری، سفارتخانه‌ها و موسسات مذهبی و اطلاعات ویژه دیگر در این زمینه ادعای ما از تعداد صفحاتی که جستجوگر گوگل در را بطله با معرفی هتل‌ها، پارک‌ها، سواحل و دیگر موارد دو منطقه می‌دهد قابل اثبات است ۲۰۴۰۰۰ هزار نتیجه برای دبی و ۵۰۸۰۰ صفحه برای چابهار می‌باشد در صورتی که این جستجو به زبان فارسی است و اگر به زبان انگلیسی یا عربی جستجو می‌کردیم تفاوت فاحش‌تر از این بود.

۴. توجه به سلايق مختلف گردشگران و متنوع کردن گردشگری:

آگاهی و شناخت کافی از علاقه و انگیزه گردشگران با توجه به نوع گردشگرانی که به این منطقه وارد می‌شوند، امکاناتی را فراهم می‌آورد تا گردشگران علاوه بر آشنایی با عناصر فرهنگی، اجتماعی منطقه بتوانند به نحوی مناسب و منطقی اوقات فراغت خویش را پر کنند. ایجاد شکل‌های مختلف جهانگردی به ویژه آنهایی که با انگیزه خاص و فعالیت‌های دیدن جاهای تماشایی مرتبط هستند به شدت به منابع طبیعی و فرهنگی یک ناحیه جهانگردی متکی هستند لذا توضیح و نگهداری محیط و میراث فرهنگی یکی از موضوعات اصلی توسعه جهانگردی در عصر حاضر است و باید فنونی ایجاد گردد تا میراث فرهنگی را به طریق جالب و سرگرم‌کننده‌ای برای گردشگران توضیح دهد. دبی با به وجود آوردن انواع مختلفی از گردشگری مانند؛ پارک‌های آبی و سواحل آمایش شده، اتومبیل سواری، ماسه درمانی، انواع ساختمانها و برجها، قایق سواری، جت اسکی و موج سواری، شرایط خرید مناسب، ساخت چشم اندازهای انسان ساخت استثنایی (جزیره نخل) و... توانسته است قشرهای مختلف از گردشگران را به خود جذب نماید در صورتی که در چابهار با وجود همه این پتانسیل‌ها و البته بیشتر از آن مانند: گل‌فشان‌ها، سواحل زیبا، جنگلهای حرا، شرایط آب و هوایی مطلوب‌تر، کوههای مریخی (بدلندها) و...، امکانات و تسهیلات لازم جهت استفاده از این پتانسیل‌ها و جاذبه‌ها فراهم نشده است. در منطقه چابهار، جهانگردی حمل و نقل آبی، مسافرت با کشتی‌های تفریحی، قایقرانی در رودخانه‌ها و کانال‌ها که تمام اینها در برخی مناطق دنیا بسیار محبوبیت دارند. برای این نوع جهانگردی احداث اسکله‌ها، باراندازها، لنگرگاه‌ها و ایجاد امکانات و خدمات مرتبط با آنها ضروری است، که تسهیلات فعلی اکثراً توسط افراد بومی و با کمترین نظم و هماهنگی (قایق سواری) انجام می‌گیرد. در دبی جهت توسعه این نوع از توریسم اسکله‌ها و پارک‌های مختلفی وجود دارد

۵. امنیت: آمارهای جهانی حاکی از آن است که اولین شرط جذب درآمد حاصل از توریسم در اقتصاد یک کشور امنیت آن کشور است. وجود امنیت روابط سیاسی با جهان، جذب سرمایه‌گذار خارجی و تکنولوژی جدید نیز از عوامل مؤثر در جذب گردشگران داخلی و خارجی می‌باشد که می‌تواند باعث صعود جایگاه گردشگری ایران گردد. در گردشگری مسئله امنیت یا عدم امنیت صرفاً به بودن یا نبودن جنگ و آشوب و بحران محدود نمی‌شود بلکه به کلیه موضوعاتی که می‌تواند در صورت وجود و از بین بردن حس اعتماد و آرامش خاطر فرد مؤثر باشد و در صورت نبودن، می‌تواند باعث جلب اعتماد بازدیدکننده گردد، اطلاق می‌شود. به عنوان مثال: عدم رعایت بهداشت، فقدان استاندارد و پذیرایی از نظر محل اقامت و نوع غذا، نبود امنیت حقوقی، فقدان سیستم‌های مناسب راهنمای گردشگری، مشخص نبودن نرخ و نحوه تبدیل ارز جهانگردان به پول داخلی و غیره از نظر جهانگردان نوعی ناامنی تلقی می‌شود (نوبخت، ۱۳۸۷: ۶۵) در این زمینه در دبی انواع بانکهای خارجی و تسهیلاتی که به مشتریان ارائه می‌کنند، تبلیغاتی که در سایت‌ها و شبکه‌های مختلف می‌شود، انواع هتل‌ها و رستورانهای بهداشتی و... این امنیت را تامین کرده‌اند. و بالعکس عدم وجود این موارد و تبلیغات سوء کشورهای غربی احساس عدم آرامش را در این منطقه بوجود آورده است. (میرواسع، ۱۳۸۸: ۵)

۶. توسعه مراکز گردشگری به منظور جذب گردشگر:

ایجاد و توسعه مراکز گردشگری در سواحل و جزایر جنوبی می‌تواند مناسب‌ترین مکان برای گذران اوقات فراغت در فصل زمستان و به ویژه تعطیلات عید نوروز برای ساکنان نیمه شمالی کشور باشد و با سرمایه‌گذاری برای ایجاد تفرجگاه‌ها و مراکز گردشگری در این سواحل و جزایر می‌توان علاوه بر استقبال گردشگران داخلی، حجم زیادی از گردشگران خارجی را نیز به سمت خود جذب کند. این امر به دلیل دسترسی آسان ساکنان کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس به سواحل و جزایر جنوب ایران امکان‌پذیر است (عظیمی، ۱۳۷۶: ۱۴۹) در این زمینه دبی انواع ساخت‌وسازها و جزایر مصنوعی (جزیره نخل)، انواع پارک‌ها و... را در سواحل خود بوجود آورده است در صورتی که سواحل چابهار هیچ‌گونه امکاناتی را برای گردشگران ارائه نمی‌کند.

نتیجه‌گیری:

ارتقای کمی و کیفی تاسیسات و تسهیلات گردشگری و سرمایه‌گذاری صحیح و مناسب در آنها موجبات افزایش بهره‌مندی گردشگران خواهد شد و آموزش نیروی انسانی به منظور ارائه خدمات مطلوب به گردشگران برای توسعه گردشگری و جذب گردشگر، لازم می‌باشد. توسعه ساختارهای زیربنایی و توسعه مراکز گردشگری با کیفیت بالا و استفاده از شیوه‌های نوین تکنولوژی و برداشتن موانع فرهنگی و قانونی از جمله عوامل اساسی در جذب گردشگران داخلی و خارجی می‌باشد. همچنین برقراری امنیت برای آنان و معرفی جاذبه‌های گردشگری منطقه مذکور و تبلیغات محصولات گردشگری در داخل و خارج و توجه به سلايق گردشگران و داشتن برنامه‌های متنوع در منطقه آزاد چابهار می‌تواند به جذب گردشگران بیشتر بینجامد. ایجاد انواع جاذبه‌های گردشگری (از شترسواری و کویرنوردی در بیابان گرفته تا اسکی در پیست برفی)، ساخت جزایر مسکونی پالم بر روی دریا، صدور مجوز و دیگر زیرساخت‌ها چهره بیابانی دبی را عوض کرده است. صنعت گردشگری دبی در سال‌های اخیر رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است. که این رشد بر سرمایه‌گذارهای خارجی تاثیر گذاشته است. با توجه به شرایط بهتر چابهار از دبی می‌توان با الگو برداری از کارهای انجام گرفته در آن سهم درآمدی چابهار را از توریسم افزایش داد اما متأسفانه تا به حال کارهای خوبی در این زمینه انجام نگرفته است. و این باعث شده است تا این منطقه به یکی از عقب افتاده‌ترین مناطق کشور تبدیل شود و مسایل و مشکلاتی مانند قاچاق سوخت و کالا بیکاری بالا، عدم امنیت، در سالهای اخیر پدیده شوم تروریسم و... به وجود آید و این منطقه با وجود پتانسیل‌های بسیار بالا سهم اندکی از درآمد توریسم کشور را به خود اختصاص دهد.

راهکارهایی برای توسعه جذب گردشگر در منطقه آزاد چابهار

- نوآوری در محصولات گردشگری
- نوآوری در مدیریت، مشارکت مردم منطقه در تولید و محصولات گردشگری، آموزش و...
- تدوین اهداف فرهنگی برای جذب گردشگر
- تدوین اهداف اجتماعی برای جذب گردشگر
- تدوین اهداف اقتصادی برای جذب گردشگر
- برگزاری نمایشگاه‌ها و همایش‌ها در سطح ملی و بین‌المللی
- تبلیغات درون مرزی و برن مرزی برای ایجاد انگیزه در گردشگران داخلی و خارجی
- تقویت امکانات و تجهیزات موجود در منطقه و دعوت از محافل و مجامع علمی، آموزشی و تبلیغاتی برای برگزاری گرد همایی‌های علمی، همایش‌های تخصصی (seminars) رایزنی‌های حرفه‌ای و انواع گردهمایی‌های دیگر بین‌المللی به منظور شناسایی جایگاه منطقه
- توجه به تنظیم برنامه‌هایی برای ایجاد زمینه‌ها و بسترهای لازم برای سفرهای سالم، بی‌خطر، آرامش‌بخش و آموزنده برای گردشگران داخلی به منظور کاهش علاقه آنان به سفرهای خارجی مشابه
- ایجاد حس امنیت اجتماعی در مسافر به ویژه مسافران خارجی
- برنامه ریزی و پی‌گیری جهت تامین و تصویب قوانین لازم که تامین کننده امنیت اجتماعی و قضایی گردشگران باشد
- در نظر گرفتن تسهیلات و تخفیف‌های خاص در بعضی عوارض گمرکی و ... برای گردشگران
- استفاده از تجارب کشورهای موفق در این زمینه
- رفع کمبودهای ناشی از حمل و نقل و تاسیسات اقامتی و پذیرایی در منطقه و آموزش نیروی انسانی در این بخش و تسهیلات مورد نیاز گردشگران در بخش گمرک و مسایل بیمه‌ای، بانکی و دفاتر خدمات مسافرتی و هوایی می‌تواند برای رسیدن به جایگاه مطلوب جذب گردشگر مؤثر باشند.
- آشنایی عمیق به مفاهیم خدماتی، و بالا بردن سطح دانش و مهارت‌های فردی در مراکز ارائه دهنده خدمات به گردشگران از عوامل مهم در کیفیت ارائه خدمات می‌باشد.
- بهبود زیرساخت‌هایی همچون حمل و نقل و محل‌های اقامتی و مسایل سیاسی و امنیتی و فرهنگی از جمله اساسی‌ترین عوامل ورود گردشگر می‌باشد.

منابع:

۱. ابراهیم زاده، عیسی، و همکاران، تحلیل عوامل موثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار با استفاده از مدل را هبردی SWOT، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای سال اول تابستان ۱۳۸۸
۲. ابراهیم زاده، عیسی و همکاران، تاثیر منطقه آزاد چابهار بر توسعه گردشگری حوزه ی نفوذ آن با بهره گیری از مدل رگرسیون و آزمون T-test، مجله توسعه و جغرافیا، شماره ۲۱، بهار ۱۳۸۹
۳. آقاسی زاده، عبدالله، بررسی نقش منطقه آزاد تجاری - صنعتی چابهار در توسعه توریسم منطقه ای، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۱۳۸۷
۴. دانشیار، کمال، ارزیابی صنایع پتروشیمی در منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی بندر امام - ماهشهر، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی دانشگاه علامه طباطبایی، خرداد ۱۳۷۸

۵. رفعتی، محمد رضا، مناطق آزاد تجاری صنعتی، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۸۶
۶. رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ارزیابی و اولویت بندی مناطق آزاد ایران با استفاده از روش MADM، فصلنامه مدرس علوم اجتماعی، دوره ۱۳، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۸
۷. شاکری، عباس و همکاران، عوامل موثر در جذب سرمایه گذاری در منطقه آزاد چابهار و اولویت بندی آنها با استفاده از تکنیک AHP، پژوهشنامه اقتصادی، شماره ۶، ۱۳۸۵
۸. عظیمی، نورالدین، جنبه های جغرافیایی توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران، مجموعه مقالات
۹. فرزین، محمد رضا و همکاران، عوامل موثر بر مزیت رقابتی مقصد های گردشگری در ایران (مطالعه موردی: منطقه چابهار)، فصلنامه مطالعات گردشگری شماره ۱۴، ۱۳۹۰
۱۰. میرواسع، سیده طیبه، بررسی عوامل مثر در جذب گردشگران داخلی و خارجی در منطقه آزاد قشم، همایش بین المللی خلیج فارس، دانشگاه آزاد بوشهر، ۱۳۸۸
۱۱. نخستین همایش جهانگردی جمهوری اسلامی ایران، جلد ۲، اسفند ماه ۱۳۷۶
۱۲. نوبخت، محمد باقر، توسعه صنعت گردشگری در ایران موانع و راهکارها، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی دفتر گسترش تولید علم، چاپ اول ۱۳۸۷
10. Currie, Jean, the economist intelligence unit: export processing zones in the 1980s, special report no 190, 1958
11. Cutrer M. et al.; "Priorities for triptan treatment attributes and the implications for selecting an oral triptan for acute migraine: a study for us primary care physicians", Vol. 26, pp. 1533-1545, 2004.
12. <http://www.asriran.com/fa/news/164569>
13. <http://www.jafza.ir/fa/marketing.htm>
12. Husband, W. (1981), centers, peripheries, tourism and socio- spatial development. Ontario geography. 17.37-59

Surf and download all data from SID.ir: www.SID.ir

Translate via STRS.ir: www.STRS.ir

Follow our scientific posts via our Blog: www.sid.ir/blog

Use our educational service (Courses, Workshops, Videos and etc.) via Workshop: www.sid.ir/workshop